

Om Sparekassevirksomheden og Kontrollen dermed.

I Nationaløkonomisk Forenings Møde Torsdagen den 28. November indledede Overpostmester H. G. Petersen en Diskussion om ovennævnte Emne med nedenstaaende Foredrag:

Opsparingen af det Overskud, Arbejdet giver, er af saa stor Betydning for det økonomiske Liv, at det er ganske naturligt, at Nationaløkonomisk Forening jævnlig beskæftiger sig med denne Side af Økonomien og der har derfor oftere her været drøftet Spørgsmaal vedrørende Anbringelsen af de uformuende Klassers opsavede Midler og særlig Sparekassernes Virksomhed.

Dette var saaledes Genstand for udførlig Diskussion i vor Forening i 1875 (indledet af Kandidat, nuværende Bureauchef Marcus Rubin), og er behandlet senere, navnlig i 1878, ved forskellige Lejligheder.

Da der er opstaaet Spørgsmaal om en Revision af Sparekasseloven og der synes blandt Publikum at være en almindelig Stemning derfor, ligger det saaledes nær, at dette i vor Forening gøres til Genstand for Drøftelse, og jeg har derfor troet at burde indlede en Diskussion herom; men det er en Selvfølge, at jeg ikke vil kunne fremføre synderlig nyt om en Sag, der har været Genstand for saa megen og alsidig Omtale, baade i Skrifter og i Pressen som denne.

Det vil erindres, at der i Halvfjerdserne fandt en stærk Udvikling Sted af Sparekassevæsenet heri Landet, og at dette vakte en Del Betænkelighed i den økonomiske Verden og hos de Mænd, der nærrede en almindelig Interesse for offentlige Anliggender. Betænkeligheden begrundedes paa forskellige Aarsager.

For det første den, at Sparekasserne for Smaa-kaarsfolk ikke længere svarede til det oprindelige Formaal for deres Virksomhed, nemlig det, at formaa den uformuende Befolkning til at afgive de Smaasummer, de maatte have tilovers, til Opbevaring og Forrentning i en Kasse, der bestyredes af nogle af Byens vel ansete og betroede Mænd, hvorved der havdes en moralsk Garanti for de indsatte Midlers Sikkerhed. Der modtoges kun begrænsede Summer paa hver Konto, hvorved Kassens samlede Sum holdtes indenfor et vist Omraade.

Men efterhaanden skiftede disse saakaldte Sparekasser Karakter. Mange Steder betegnedes de udtrykkelig som »Spare- og Laanekasser« og bleve i Virkeligheden Bankinstituter, af hvilke flere allerede dengang havde faaet en ikke ringe Betydning.

Dernæst begrundedes Betænkeligheden ved at der ingen Betryggelse var for, at Bestyrelsen af disse til større Pengeinstituter voxede Sparekasser var i Hænderne paa Mænd, der vare Opgaven, de havde overtaget, voxne, og endelig var den Omstændighed af afgørende Betydning for den mere og mere voxende Betænkelighed, at der ikke fra Statens Side blev ført nogensomhelst Kontrol med Bestyrelsen.

I hvilken Grad Sparekasserne vare voxede, fremgaar af følgende Oversigt:

	Ved Slutningen af			
	1858	1861	1870	1877
Kassernes Antal	57	74	168	418
Interessenternes Antal	110,167	142,690	262,228	434,257
— Tilgodehavende	22,139,992 Rd.	31,858,624 Rd.	59,246,041 Rd.	208,031,334 Kr.
Kassernes Overskud	1,677,139 —	1,236,118 —	2,703,722 —	9,521,224 —
Af disse Beløb udgjorde Interessenternes Tilgodehavende i de 8 største Kasser:	Rd.	Rd.	Rd.	Kr.
Bikuben	246,131	2,289,195	8,019,501	18,504,716
Københavns Sparekasse	1,899,469	2,683,091	7,065,058	34,846,040
Odense —	3,384,513	3,973,082	5,176,211	17,324,470
Sjæll. Bondest.s —	128,073	548,849	3,367,596	9,471,477
Nakskov —	905,257	1,552,528	3,121,780	9,981,268
Aalborg —	1,744,325	1,905,053	2,457,466	7,783,966
Roskilde —	1,008,705	1,154,502	1,512,599	5,296,924
Randers —	967,712	1,251,012	1,391,457	4,739,949

Den Rente, der ydedes de saakaldte Sparere, blev gradvis højere, og der opstod i alt Fald tilsyneladende en Konkurrence mellem Institutterne med Hensyn til den Rente, der tilstodes Indskyderne. Da der samtidig opstod Pengevanskeligheder ved nogle af disse Sparekasser, blev Fordringen om Statens Indgriben i denne Sag saa højlydt og almindelig, at Regeringen i Aaret 1878 nedsatte en Kommission af sagkyndige Mænd for at tage under Overvejelse, om og paa hvilken Maade Staten skulde blande sig i dette Forhold.

Kommissionen kom til det Resultat, at vel var Anliggendet en Samfundssag af saadan Betydning, at der var Grund for Lovgivningsmagten til at befatte sig med den, men at der dog fra Statens Side ikke burde skrides ind paa en Maade, hvorved Kassernes Selvstændighed gik tabt, og at der egentlig kun burde etableres et Tilsyn fra Statens Side med Kassererne.

Til samme Resultat kom Landstinget, da Sagen i Samlingen 1878—79 blev forelagt dette, og ligeledes Folkethinget, da den blev behandlet i dette i 1879—80.

Alle vare enige i, at Sparekasserne ved deres udvidede Virksomhed som Laanekasser havde virket til overordentlig Gavn, saavel for de mindre Ejendomsbesiddere som for de næringsdrivende Borgere, og i Særdeleshed for Landbostanden. Var der begaaet Fejl hist og her med Midlernes Forvaltning, saa var det dog kun Undtagelser, for hvilke ikke hele Institutionen maatte lide.

Man tog derfor i Rigsdagen med meget lempelige Hænder paa den Kontrol, der fra Statens Side skulde føres med Kasserne, og Loven af 28. Maj 1880, der

hævdede Kassernes Berettigelse som Laaneinstituter, ved at betegne den som Lov for Spare- og Laanekasser, har derfor kun i almindelige Træk angivet, at Staten skal føre et generelt Tilsyn med Kasserne, hvilket udøves af en Inspektør, som staar umiddelbart under Indenrigsministeren.

At Loven under de givne Forhold i det Hele taget maatte betragtes som et godt Resultat af den stedfundne udførlige og sagkyndige Diskussion, tør anses for givet.

Alt dette vil være de ærede Herrer bekendt, men jeg har genopfrisket det i Erindringen, og vil dvæle lidt derved, fordi de Kalamiteter, der i den senere Tid ere overgaaede nogle af Sparekasserne, have givet Anledning til Udtalelser, som gaa i samme Retning som de Ønsker, der fremførtes af Publikum forinden Loven udkom, nemlig:

1) at Sparekasserne kun burde have et begrænset Virkeomraade,

2) at der skulde finde en Forandring Sted med Hensyn til Valget af Mænd til Bestyrelsen, og

3) at der enten skulde finde en skærpet Kontrol Sted med Kasserne eller ogsaa at Staten skulde være berettiget til, hvor det ansaas for hensigtsmæssigt, at gribe ind i Kassens Bestyrelse.

At vende tilbage til kun at indrømme de Kasser Begunstigelser (med Hensyn til Stempelafgifts Erlæggelser m. m.), som indskrænkede sig til at modtage Indbetaling af mindre Summer ad Gangen, og i det Hele til et begrænset Beløb paa hver Konto, vilde paa ingen Maade kunne gaa an. En saadan Forandring

vilde virke ødelæggende for flere Kasser, og naar den indtraadte pludselig, endog kunne fremkalde en Krise.

Det tør siges, at under de bestaaede vanskelige Forhold for Landmanden har Spare- og Laanekasserne i det Hele taget været til en saa overordentlig stor Nytte, at mange ved Hjælp af disse have kunnet komme nogenlunde over Vanskelighederne. Der bør derfor ikke rokkes ved Kasserne, med Hensyn til deres Frihed til af Publikum at modtage Pengesummer.

Nogen virkelig Trang til en saadan Forandring kan heller ikke siges at være tilstede, thi i Forhold til det store Antal Sparekasser, der bestaa, og de Midler, der ere indestaaende i disse, er det jo kun yderst faa, i hvilke der er forekommet Deficit, som er kommet til Offentlighedens Kundskab, og de Beløb, der ere gaaede tabte, har ogsaa kun været forholdsvis ringe.

Saavidt jeg har kunnet faa oplyst, har Sparerne kun ved 3 Kasser lidt Tab, siden Sparekasseloven traadte i Virksomhed, nemlig ved en 2 pCt., ved en anden 25 pCt. og nu ved Ørsted Sparekasse 43 pCt. Det er temmelig sikkert, at der er forekommet Uregelmæssigheder ved flere end 3 Kasser i de forløbne 14 Aar, men de ere ikke komne til Publikums Kundskab ad Offentlighedens Vej, og Sparerne have i alt Fald ikke mistet noget af deres Indskud derved. Men skulde der virkelig være Grund til af Hensyn til Smaa-kaarsfolk at søge indrettet Sparekasser, hvor de af dem indsatte Midler ere dem sikrede, da maa Staten hellere her, som i andre Lande, selv overtage saadan Virksomhed, eller knytte Sparekasser med begrænset

Virksomhed til de bestaaende Posthuse. Herom skal jeg senere udtale mig noget nærmere.

Jeg vender mig nu til Spørgsmaalet om en Forandring i den Maade, hvorpaa Valget af Bestyrelsen i Almindelighed nu foregaar, nemlig, at Bestyrelsen, der i Reglen bestaar af Kassens Stiftere, supplere sig selv. (Herfra danne dog de større Pengeinstituter, ved hvilke Sparekasseomsætningen er en Afdeling af hele Virksomheden, en Undtagelse.) Dette er unægtelig det nuværende Systems svage Side; vel er der, efter hvad der ad forskellige Veje er kommet til min Kundskab, foregaaet nogen Forandring til det bedre i saa Henseende, siden Sagen om Sparekassevirksomheden kom ind under Statens Tilsyn, men der hviler dog en ikke uberettiget Tvivl om, at de Mænd, der sidde i Sparekassernes Bestyrelse, have den fornødne Indsigt i de paagældende Forhold, og om de ere i Besiddelse af de Egenskaber, som maa kræves af saadanne Mænd. Den manglende Indsigt vil vel tidlig eller silde komme for en Dag og blive paavist samt paatalt, men saa ere Fejlene begaaede, og skulle da først rettes eller afvikles. Mangel af Redelighed hos de Administrerende, sund Sans, Karakterstyrke til at foretage detailleret Eftersyn af gode Venners Papirer og Indblik i Kasse- og Bogholderivæsen, har, efter hvad der er kommet offentligt frem ved de i de seneste Aar forekomne Bedragerier og Defekter væsenligt været Skyld i, at Tabene have kunnet finde Sted og naa en betydeligere Størrelse.

Uredelighed vil altid af og til forekomme, men Opgaven vil være at forhindre, at den upaatalt kan

fortsættes i længere Tid eller aarevis, og at Ufornuft gør sig gældende.

Nogle enkelte Kasser ere oprettede med et Grundfond, der ejes af nogle Aktionærer, som selvfølgelig vælge Bestyrelsen, og her har man en vis Betyggelse for, at den er i gode Hænder, thi Aktionærene ere personlig direkte interesserede i, hvorledes Kassen bestyres; men alle de andre?

Alle Sparerne kan man dog ikke lade træde sammen for at vælge Bestyrelse; der kunde vel være Tale om at lade de Sparere, der uafbrudt i en Række af f. Ex. indtil 10 Aar havde haft Midler staaende i Kassen, vælge Bestyrelse; men det vilde dog være et Spørgsmaal, om man paa den Maade opnaaede at faa dygtigere Kræfter til at danne Bestyrelsen, thi Sparerne tilhøre de forskelligste Samfundsklasser og staar ellers neppe i Berøring sammen, saa at det vilde være vanskeligt at samle Stemmerne om kvalificerede Personer. Kunde dette ikke lade sig gøre, vilde Valget være udsat for de største Tilfældigheder, og en fast sammensluttet lille Minoritet kunde faa Mænd ind i Bestyrelsen, som den overvejende større Majoritet vilde være misfornøjet med.

At lade Regeringen gribe ind i Valget af Bestyrelse, vilde svække Kassernes selvstændige Stilling — ganske bortset fra, at den vanskeligt vilde have eller kunne faa det Kendskab til de paa Stedet eller Egnen værende Mænd, der kunde egne sig til Stillingen, og en lokal kendt Mand maatte det være.

Man vil saaledes formentlig vanskelig kunne komme bort fra den nuværende, ganske vist mangelfulde Maade, paa hvilken Bestyrelsen af Sparekasserne

vælges, hvor det ikke er et Aktieselskab, der har oprettet Kassen eller den har Garanter for en vis Sum.

Som et Exempel paa, hvor lidet man ved Valget af et Medlem til Bestyrelsen har Øjet henvendt paa Kendskab til Administration og Kassevæsen, kan jeg omtale, at jeg forleden i et meget udbredt Provinsblad i en af Landets største Købstæder læste en Opfordring fra flere Borgere til at vælge ældre Haandværksmestre, og specielt henlede Opmærksomheden paa en Malermester, der havde udført mangt et smukt Arbejde saavel i som udenfor Byen og derfor vundet sine Medborgeres Agtelse, men om hans Indsigt i Pengeomsætning eller Kasse- og Regnskabsvæsen tales der ikke et Ord.

Endelig skal jeg om det sidste Punkt ved Kritiken af den nuværende Ordning af Sparekassevirksomheden bemærke, at dersom Regeringen ikke nu ved Sparekasseloven har det i sin Magt — naar der er begaaet grovere Fejl — at kunne skride ind imod Bestyrelsen og faa den erstattet af andre eller suppleret, bør en saadan Bemyndigelse søges erhvervet.

Jeg skal nu med nogle Tal give en skizzeret Oversigt over, hvorledes Spare- og Laanekasserne ere blevne benyttede siden Loven af 1880 (1. April 1881) traadte i Kraft og over deres Status.

Den 31. Marts 1881 var	
Sparekassernes Antal	436
Interessenternes —	492,296
— Tilgodehavende	254,150,419 Kr.
Overskud	13,311,950 —

Den 31. Marts 1882 vare de tilsvarende Tal

Sparekassernes Antal	478
Interessenternes —	572,330
— Tilgodehavende	337,919,173 Kr.
Overskudet	14,188,813 —

Der var altsaa tilkommet i det første Aar, efterat Loven traadte i Kraft, 42 Sparekasser, 4 Aar senere, altsaa den 31. Marts 1886, vare de tilsvarende Tal:

Sparekassernes Antal	523
Interessenternes —	696,578
— Tilgodehavende	377,647,960 Kr.
Overskudet	19,036,449 —

og 8 Aar derefter, 31. Marts 1894, 540 (hvoraf 3 Øre-Sparekasser). Af dette Antal var 24 Afdelinger med anden Virksomhed, 118 etablerede i Købstæder og 395 paa Landet.

Interessenternes Antal var voxet til 970,297, heraf havde 460,055 indestaaende under 50 Kr.

183,289	fra	50	til	200	Kr.
118,165	-	200	-	500	—
138,288	-	500	-	2000	—
76,000	-	2000	og	derover.	

Over Halvdelen af Sparerne vare saaledes Smaakaarsfolk, og forsaavidt man vil søge en Berettigelse i at paakalde Statens skærpede Tilsyn med Sparekasserne i Hensynet til den mindre Mand, da er Berettigelsen begrundet.

De indestaaende Midlers Beløb er ogsaa voxet i et lignende Forhold, nemlig for Sparernes Tilgodehavende til 559,445,778 Kr. Kasserne havde i det

Hele taget d. 31. Marts 1894 til Raadighed	594,053,779	
Kr., idet der foruden det nævnte Sparerne tilhørende		
Beløb, fandtes et Overskud af	26,122,233	Kr.
beregnete, ikke tilskrevne Renter	4,704,439	—
Aktie- eller Garantifond, fordelte paa		
128 Sparekasser	1,333,918	—
Forskelligt	2,447,411	—
	<u>34,608,001</u>	—
	+ 559,445,778	—
	<u>594,053,779</u>	—

Kassernes og Interessenternes Antal er saaledes ligesom deres Tilgodehavende voxet betydeligt i de 13 Aar, der ere forløbne siden Loven traadte i Virksomhed, hvorvidt denne i særlig Grad har medvirket dertil, er det vanskeligt at sige, men at den ikke har været uden Indflydelse paa Stigningen, kan dog siges med temmelig Sikkerhed.

Spørges der nu om Kassernes Status i det Hele taget, sammenlignet med deres Stilling forinden 31. Marts 1881, da er den vel bedre, navnlig i formel Henseende med Hensyn til Regnskabsaflæggelsen, men dog næppe saa gunstig, som man i sin Tid har forudsat den skulde blive.

Dette begrundes jeg dels paa Størrelsen af det tilstedeværende Overskud (Reservefonden), sammenlignet med dets Størrelse forinden Sparekasseloven traadte i Kraft. Da udgjorde Sparernes Tilgodehavende 254 Millioner og Overskudet $13\frac{1}{3}$ Mill. eller 5,2 pCt.; da der i disse 254 Mill. var indbefattet temmelig betydelige Summer, som indestod i Afdelingerne i

de Pengeinstituter, der ikke fremlægge noget Regnskab og ikke opgive Overskudets Størrelse, men som jeg ikke med Sikkerhed kan opgive, vilde pro Centen i Virkeligheden være større. Den 31. Marts 1894 var Sparernes Tilgodehavende som bemærket $559\frac{1}{2}$ Mill. og Overskudet $26\frac{1}{8}$ Mill. eller 4,7 pCt.

Fra disse 559 Mill.
 bør ganske vist fradrages 121 --
 der indestod som Sparernes Tilgodeh. i
 de 24 Instituter, af hvilke Sparevirksomheden kun er en Afdeling.

Igen 438 Mill.

og da $26\frac{1}{8}$ Mill. ville være at supplere med $1\frac{1}{3}$ Mill., der haves til Raadighed som Aktiekapital eller Garantifond, naar Sparekassernes skulde blive angrebne, saa at Sikkerheden for at Kasserne kunne opfylde deres Forpligtelser i Virkeligheden udgør 6,3 pCt.

Resultatet med Hensyn til Sikkerheden for Sparernes Tilgodehavende er saaledes den 31. Marts 1894 omtrent uforandret som den 31. Marts 1881, og naar henses til, at kun 479 Sparekasser det sidste Regnskabsaar havde Reservefond, 14 derimod intet saadant, medens det dog ikke kan ses, hvorvidt disse Kasser have noget Garantifond eller en Aktiekapital at rekurrere til (24 vare som oftere nævnt Afdelinger af større Pengeinstituter) har Sparerne i Virkeligheden i de forløbne 13 Aar ikke vundet en synderlig større Sikkerhed for deres Tilgodehavende end tidligere.

Derimod er der, som tidligere bemærket, tilvejebragt en større Klarhed over Kasserens Status, og paa Basis heraf vil der formentlig ved enkelte Ændringer

i Loven kunne opnaas ikke lidet med Hensyn til Sikkerheden.

De 3 forekomne Defekter, hvorved Sparerne have tabt mere eller mindre af deres Tilgodehavende, have formentlig kun kunnet naa den betydeligere Størrelse ved et mangelfuldt Tilsyn i længere Tid, og Gentagelse vil kun kunne forebygges ved et skærpet lokalt Tilsyn, thi Sparekasseinspektøren i København vil ikke kunne udøve et saadant virksomt Tilsyn med 540 Sparekasser, (han vil ved Siden af de andre ham paahvilende Forretninger næppe kunne overkomme at besøge flere end 50 Kasser om Aaret), saa meget mindre som han ifølge Sparekasselovens § 5 kun kan skride ind, naar ikke blot Kassens Reservefond er gaaet tabt, men Kassen endog har paadraget sig et Underskud af 5 % af Indskydernes Tilgodehavende. Denne Bestemmelse bør forandres saaledes, at naar der ved en Kasse i et Aar forekommer et Underskud, skal Sparekasseinspektøren være berettiget til ved tvende sagkyndige Mænd at lade foretage et detailleret Eftersyn af den Maade, hvorpaa Forretningen er ført, og af samtlige Journaler og andre Bøger samt af Beholdningen af Penge og Aktiver. Resultatet af denne detaillerede Undersøgelse skulde, naar Bestyrelsen ikke godkender den, forelægges det i § 6 omtalte Nævn og iøvrigt forholdes som i Loven bestemt. Ligeledes vilde det vistnok være rettest i Loven at give Sparekasseinspektøren en Bemyndigelse til at diktere de Bestyrelser Mulkt, som ikke i foreskreven Tid indsende Regnskaberne, for at ikke Vedkommende paa den Maade skal foranledige en eventuel Undersøgelse forhalet eller udsat.

Der er nemlig ikke Tvivl om, at der i de for

løbne 13 Aar er forekommet langt flere Tab eller Underskud end ved de 3 Kasser, hvor Tabet direkte har ramt Sparerne; indirekte ville disse dog ogsaa have lidt, naar Reservefondet er gaaet ned, og Sikkerheden ved en opstaaende Krise derved bleven mindre.

Udgiften til denne Specialundersøgelse burde afholdes af Bestyrelsen, naar Underskudet er en Følge af urigtige Dispositioner, Fejl, Uorden eller Bedrageri. Kan der derimod ikke regnes Bestyrelsen noget til Last, hvorved Underskudet er opstaaet, afholdes Udgiften af Statskassen.

Den i § 4 fastsatte Beregningsmaade for Kursen af Obligationer synes mindre heldig. Beregningen vilde blive mere overensstemmende med Virkeligheden, naar Obligationernes Værdi blev fastsat til Børskursen for de 13 Fredage i det sidste Kvartal forinden Regnskabsafslutningen.

At der ikke kan gives ensartede Regler for Indretningen af Sparekasserne og deres Styrelse, fremgaar forøvrigt deraf, at de have en højst forskellig Størrelse; der er nemlig

	41,	i hvilke der indestaar under	10,000 Kr.
	182,	— — — fra	10,000 til 50,000 —
	92,	— — — —	50,000 — 100,000 —
	68,	— — — —	100,000 — 250,000 —
	23,	— — — —	250,000 — 500,000 —
	25,	— — — —	500,000 — 1 Mill. —
	39,	— — — —	1 Mill. — 2 — —
og	58,	— — — over	2 — —

Alt i 1894.

Sparernes Tilgodehavende i de 5 største Sparekasser (Spareafdelinger i andre Institutioner ikke medregnede) var i 1894:

Sparekassen for København og Omegn	92,296,929	Kr.
Fyns Stifts Sparekasse i Odense	34,542,631	—
Den sjællandske Bondestands Sparekasse	30,385,253	—
Aalborg By og Omegns Sparekasse . . .	13,962,980	—
Lollands Spare og Laanebank i Nakskov	12,884,234	—
	<hr/>	
	184,072,027	Kr.

Jeg skal endnu oplyse, at 74,6 pCt. af de i Kasserne indestaaende Kapitaler vare anbragte i Udlaan, 24,6 pCt. i offentlige, let realisable Papirer, og Resten var Kassebeholdning, Kassernes faste Ejendom og Inventarium, og at i 317 af Kasserne var Renten, der gaves for de indsatte Midler, 4 pCt.

Rettest vilde det forøvrigt vistnok være, at der arbejdedes hen til at formaa Sparekasserne til at give en højere Rente for Penge, der indsættes med en Opsigelsesfrist af 3 Maaneder eller derover, men derimod en lavere for de Penge, der indsættes med en kortere Opsigelsesfrist. Derved vilde Kasserne ikke saa let være udsatte for under en opstaaende Krise at komme i Forlegenhed, som naar alle indestaaende Midler kunne opsiges til Udbetaling med en kort Frist.

Alle de meddelte statistiske Oplysninger ere Uddrag af Danmarks Statistik og Sparekasseinspektørens Beretning til Indenrigsministeriet.

Det vilde være meget ønskeligt, at der herefter i denne Beretning blev indrettet en Rubrik, hvori kunde optages Garantisummerne eller Aktiekapitalerne for en hver Sparekasse, der har en saadan.

Ligeledes vilde det være meget ønskeligt, at der blev anført, i hvilke Kasser, der havde været Under-skud resp. Overskud i det enkelte Aar, samt dets Størrelse.

Den størst mulige Offentlighed i saadanne Sager er den Maade, hvorpaa Publikums Tillid bedst bevares, og denne maa det særlig være magtpaaliggende at opretholde i et Institut, hvor over Halvdelen af Interessenterne ere Smaakaarsfolk.

Som allerede bemærket er den Vej, der bør gaas, naar man vil skaffe Smaakaarsfolk en saa vidt mulig absolut Sikkerhed for, at ikke de af dem paa Sparekassevilkaar indsatte Midler forvanskes eller tabes, den, at benytte Postvæsenet til at modtage Indskud og udbetale tilbagefordrede Beløb. Dette kan ske enten som i England ved at oprette en Statssparekasse eller som i Belgien og Holland ved at lade Posthusene være Agenturer for Sparekasserne.

England var det første Land, i hvilket man lod Postvæsenet overtage denne Virksomhed. I Aarene 1861 og 1862 vare flere Sparekasser fallerede, hvilket havde medført store Tab for den arbejdende Klasse, der derved havde tabt Tilliden til Sparekasserne og undlod at lægge Smaabeløb til Side. Sagen kom for i Parlamentet, og Gladstone fik i 1863 en Akt vedtaget, der bemyndigede Regeringen til at etablere en Statssparekasse, hori kunde indsættes Penge til begrænset Beløb for hver Sparer. Renten var $\frac{1}{2}$ pCt. lavere end Renten af Consols (dengang 3 pCt.). Den vandt strax Tilslutning hos Publikum. — I Aaret 1865 var der i Belgien etableret en under Regeringens Beskyttelse og Garanti staaende General-Spare- og Pensionskasse, der i Begyndelsen kun havde ringe Fremgang, men da Staten i 1870 overdrog Posthusene at være Agenter for dette Institut, strax voxede betydeligt.

Senere have flere Stater ladet Postvæsenet række en Haand til Smaakaarsfolks Sparelyst ved at lette Adgangen for dem til at indsætte Penge og styrke Tilliden til Institutionen, og af omstaaende Oversigt fremgaar det, at det er betydelige Beløb, der indbetales paa Posthusene.

Postvæsenets Forhold til Sparekasseinstitutionen er forskelligt i de forskellige Lande; ved nogle af Kasserne er noteret et Overskud, og der maa Staten saaledes under en eller anden Form have garanteret Kassen eller taget Del i dens Bestyrelse.

De, der ønske at gøre sig nærmere bekendt med Postvæsenets Forhold til Sparekasserne, skal jeg forøvrigt henvide til »Nationaløkonomisk Tidsskrift«, II. Bind 1878, hvor denne Sag er behandlet temmelig udførligt.

Som Postmand er jeg stemt imod, at Postvæsenet tager Del i denne Virksomhed; Personalet abstraheres derved let for meget fra det, der bør være Hovedgenstanden for dets Tanker og Idræt; men en Nations Sparsomhed har en saa stor Betydning — hvad Erfaringen viser i Frankrig efter Krigen 1870—71 —, at Postvæsenet ikke bør holde sig tilbage fra at medvirke til Fremelskelse af en saadan, naar det maatte vise sig nødvendigt*). Saa vidt er det imidlertid ikke kommet endnu, men skulde der indtræde en Krise, hvorved Smaakaarsfolks Tillid til Sparekasserne svækkes,

*) I Italien har man et Bevis for, hvad Mangel paa Sans for Sparsomhed kan føre til. Uagtet Landet næppe er mindre frugtbart end Frankrig, saa er det dog som bekendt i økonomisk Henseende meget slet stillet. Menigmand har mere Tilbøjelighed til at sætte sine Penge i Lotteriet end i Sparekassen.

Oversigt over Sparernes Benyttelse af Postvæsenet.

	Interessenternes Antal	Deres Andel i Kassen	Kassens Overskud
England 31. Decbr. 1892.....	5,452,316	75,853,079 Lstrl.	?
Belgien 31. Decbr. 1892.....	869,974	351,308,338 Fres.	703,958 Fres.
Franske Postsparekasse 31. Decbr. 1892.....	1,973,693	616,363,425 Fres.	93,566,136 Fres.
Nederlandiske Postsparekasse 31. Decbr. 1894	358,483	27,562,107 Fl.	?
Italien.....	2,523,796	365,106,755 Lire	?
Østerrigske Postsparekasse 31. Decbr. 1893.	971,506	33,681,437 Fl.	?
Ungarske Postsparekasse 31. Decbr. 1892.....	211,330	12,323,560 Fl.	1,450,215 Fl.
Svenske Postsparekasser 31. Decbr. 1892.....	300,299	19,508,440 Kr. 21 Øre	?

og det saaledes kunde være ønskeligt, at Stater traadte til for at frelse Smaakaarsfolks Smaasumme fra at smelte hen, da vilde jeg anse det rettest at genoptage et af mig i 1868 fremsat Forslag med Hensyn til Betingelserne for, at Postvæsenet traadte hjælpende til, nemlig:

1) at Posthusene kunde være Agenturer for Sparekasserne;

2) at Postvæsenet paa en eller anden Maade havde Indblik i og Kontrol med Kassens Bestyrelse;

3) at der kun paa engang modtoges begrændsede Beløb fra hver Indskyder (indtil 100 eller 200 Kr.) og i det hele paa en Konto indtil et Beløb af 1000 eller 2000 Kroner.

Det er meget tvivlsomt, om de ganske smaa Sparekasser ere til virkelig Gavn for Befolkningen, og om de ikke hellere maatte gaa op som Filialer af større Kasser; i saadanne Tilfælde vilde Posthusene, der ere aabne flere Timer daglig, kunne yde megen Nytte.

Derimod maa jeg udtale mig bestemt imod, at Staten selv overtog at drive en Sparekassevirksomhed, thi det vilde let kunne være at komme fra Dynen i Halmen. Det er som bekendt gennemgaaende den svage Side hos vor ellers saa hæderlige Embedsstand i Administrationen, at den som Regel mangler Kendskab til Kasser og Regnskabsvæsen samt Bogholderi. Den unge Kandidat har aldrig beskæftiget sig dermed, og senere er det kun en Undtagelse, at han kan blive kjendt dermed. Man bogstavelig overser denne Virksomhed, og der opstaar som Følge deraf hyppig Kalamiteter, som svie haardt til Statskassen.

Jeg anser det danske Folk for et af de mindst

sparsommelige, men nærer det Haab, at den i 1885 oprettede Sparemærkekasse vil bibringe Ungdommen Forstaaelse af, hvad der kan vindes ved at lægge nogle Øre til Side, og saaledes opdrage den til at blive sparsommelig.

Af en foreliggende, mig velvilligt tilstillet Regnskabsoversigt for det sidste Regnskabsaar fremgaar det, at der i dette er solgt 10 Øres Sparemærker for 361,770 Kroner og indløst for 355,182 Kr. samt solgt 2 Øres Skolesparemærker for 115,648 Kr. og indsat i Sparekasser for Børn til 14 Aars Alderen 108,520 Kr.

Til Dato er der indsat i Sparekasser af 2 Øres Mærker for 827,000 Kr.

Det indledende Foredrag efterfulgtes af en Diskussion, hvoraf vi gengive nedenstaaende Udtalelser.

Professor Will. Scharling var enig med Indlederen i, at der paa enkelte Punkter af vor Sparekasseordning trængtes til Reformer, men det var overordentlig vanskeligt at komme til saadanne. Selvstyret maatte siges at være godt i det hele taget, men hvor langt skulde det gaa? hvor skulde man drage dets Begrænsning? Der var talt om at sætte en legal Grænse for Indskudenes Størrelse. En saadan Bestemmelse vilde være rigtig i Principet; thi det er ikke Sparekassernes Formaal at tjene som Pengeinstituter for Folk med Formue. Men naar her skal sættes en Grænse, bliver det næste Skridt et Forbud mod, at den samme Person har mere end én Sparekassebog, og her møder man store praktiske Vanskeligheder,

ligesom der ogsaa er noget absurd i den Tanke, at f. Ex. en Fader ikke skulde have Ret til at have en Konto for hvert af sine Børn, eller at en Mand ikke skulde kunne have Bog i flere Sparekasser paa en Gang, naar dette falder ham bekvemt. — Hvad de forskellige omtalte Kontrolmidler angaar, møder der Vanskeligheder, som tildels bunde i den danske Folkekarakter. De lokale Revisorer lægge ofte en uheldig Tilbageholdenhed for Dagen under Udførelsen af deres Tilsynshverv, idet de genere sig for i alt for høj Grad at have Indseende med Administratorernes, de ansete og indflydelsesrige Mænds, Forretningsførelse. Taleren mente derfor, at Forbedring af Forholdene maatte søges ad anden Vej end gennem direkte Kontrolbestemmelser. Kunde der ikke være Grund til at benytte Postvæsenets Mellekomst i Sparekassevirksomheden med det Formaal at hæve noget af det Stavnsbaand, hvorunder Sparerne lide? De smaa Sparekasser ere naturligvis mest udsatte for de uheldige Følger af en ukyndig Administration, men saaledes som Forholdet er nu, er man altid henvist til at benytte den lokale Kasse, selv om denne ikke er saa god, som man kunde ønske. Her kunde — efter Talerens Mening — Postvæsenet træde til og aabne Vejen fra Publikum til de større og bedre men fjærnere beliggende Kasser.

Overpostmester Petersen replicerede til den sidst anførte Bemærkning, idet han gjorde gældende, at Hovedvanskeligheden her, som overhovedet ved Postsparekasse-Institutionen, var den, at Postembedsmændene i Almindelighed ikke vare i Besiddelse af den særlige Forretningsdygtighed, som hører til Penge-

administration. Der var ogsaa økonomiske Vanskeligheder. Arbejdet og Ansvarret ved Postvæsenets Mellemkomst maatte betales. Skulde den af Professor Scharling udtalte Tanke realiseres, maatte det nærmest være i lignende Form som i Belgien. Det her anvendte System, som Taleren før havde antydnet, var i det hele taget fortræffeligt, navnlig fordi man derigennem naaede at vinde og bevare Menigmands Tillid.

Kontorchef Jerichau Christensen: Spørgsmaalet om Anvendelse af Postsparekasser stillede sig noget anderledes i Danmark end i de fleste andre Lande, idet vi her i Landet havde det ejendommelige Forhold, at Sparekassernes Antal var langt større end Postkontorernes. Naar Danmark havde 540 Sparekasser og kun 268 Postkontorer, var der aabenbart ikke megen Grund til at lade de sidstnævnte være Agenturer for de førstnævnte. Taleren paaviste nærmere, hvorledes Postsparekasse-Institutionens Formaal i Udlandet netop havde været at skaffe en Mulighed for at spare paa saadanne Steder, hvor der ikke fandtes private Sparekasser. I Tyskland kunde Bestræbelserne for at indføre Postsparekasser føres tilbage til Aaret 1878, og et Forslag derom var bl. a. fremme i 1885, men det strandede paa Frygten for Konkurrencen med de private Kasser. Naar Postsparekasserne spillede saa stor en Rolle i England, laa dette ogsaa i, at de her supplerede den private Virksomhed. Da de private Sparekasser i sin Tid gik i Staa i England, greb Gladstone Forslaget om Opretelse af Postsparekasser som et Slags Nødmiddel. Statistiken over Sparekassekonti i de forskellige Lande karakteriserede ogsaa det her nævnte Forhold. Naar

Frankrig havde $1\frac{1}{2}$ Mill. Konti, Sverig 300,000, men Danmark 800,000, var det klart, at vi ikke hos os havde Trang til nye Spare-Institutioner.

Professor Scharling bemærkede til den sidste Taler, at han ved sit Forslag om Postvæsenets Mellemkomst ikke havde sigtet paa en Forøgelse af Sparekassernes Antal, men kun paa at fritage Sparerne fra at gøre Indskud paa et bestemt Sted, i en bestemt Kasse.

Overpostmester Petersen gjorde nogle afsluttende Bemærkninger, men Diskussionen fortsattes senere under den paafølgende Fællesspisning. Her optoges navnlig Spørgsmaalet om Strafansvar for Kasseangel, idet det under de tilstedeværende Medlemmers Tilslutning af en Taler blev gjort gældende, at de nu gældende strafferetlige Bestemmelser paa dette Omraade vare forældede og alt for lemfældige overfor den svigagtige Kassebestyrer, som saa sig i Stand til inden den lovbestemte Frist at skaffe Dækning for Underbalancen.
